

***ТЕМА 8. Державне регулювання
економіки.***

ПЛАН ЛЕКЦІЇ:

1. Необхідність державного регулювання в ринковій економіці.
2. Форми та методи державного регулювання економіки.
3. Моделі (теорії) державного регулювання економіки.
4. Грошово-кредитна політика (банк, кредит, норма позичкового-відсотка и т.п.)

Державне регулювання економіки – вплив держави на відтворювальні процеси в національній економіці шляхом використання системи інструментів з метою досягнення цілей і пріоритетів соціально-економічної політики.

Об'єктами державного регулювання виступають економічні сфери, проблеми в яких не розв'язуються на основі ринкового саморегулювання.

Суб'єкти державного регулювання

Носії

господарчих
інтересів

Соціальні групи,
що відрізняються
за доходами,
видами діяльності,
галузевими і
регіональними
інтересами

Виразники

господарчих
інтересів

Спілки, асоціації,
політичні партії

Виконавці

господарчих
інтересів

Органи
державної влади

Суб'єкти державного регулювання економіки

1. Носії господарчих інтересів. Останні представляють собою соціальні групи, що мають різне майнове становище і доходи, розрізняються за видами діяльності, галузевою та регіональною приналежністю. Свої економічні інтереси вони висловлюють індивідуально, зокрема у засобах масової інформації, на мітингах, у зверненнях до державних органів управління.

2. Виразники господарчих інтересів. Виразники господарчих інтересів – це об'єднання носіїв господарчих інтересів (союзи, асоціації, політичні партії тощо), що представляють власне бачення концепції соціально-економічної політики в державі. Наявність фінансових ресурсів у виразників господарчих інтересів дозволяє здійснювати більш суттєвий вплив на державну політику у порівнянні з носіями господарчих інтересів.

3. Виконавці господарчих інтересів. Вони інституційно оформлені, як три гілки державних органів влади: законодавчої, виконавчої та судової

Виділяють дві форми

державного регулювання економіки:

1. **Пряме регулювання.** Відбувається через правову систему і використання державної власності. В даному випадку держава діє як безпосередній учасник економічного процесу.

2. **Непряме регулювання.** Воно здійснюється за допомогою наступних методів економічної політики:

1) Бюджетно-податкове регулювання (фіскальна політика) – маніпулювання доходами і витратами держави. Інструментами фіскальної політики є ставки оподаткування, видатки бюджету.

2) Грошово-кредитне регулювання (монетарна політика) – заходи центрального банку щодо змінення обсягу грошової маси в обігу.

Інструменти монетарної політики:

– облікова ставка, тобто змінення відсоткової ставки, за якою комерційні банки отримують кредит від центрального банку;

– державні цінні папери. Купівля-продаж державних цінних паперів на відкритому ринку регулює кредитні можливості комерційних банків, змінюючи обсяг грошової маси;

– норма обов'язкових резервів, під якою розуміється частина кредитних ресурсів, яку комерційні банки мають зберігати на рахунках центрального банку для забезпечення можливості повернення коштів на вимогу своїх вкладників.

Головне завдання монетарної політики полягає в тому, щоб забезпечити розвиток економіки такою кількістю грошей і у такий спосіб, щоб реалізувати створену в економіці вартість і зберегти при цьому стабільність грошової одиниці. Гроші, так чи інакше, незалежно від нашого розуміння і бажання, представляють в обігу рух реальної вартості. Отже, ключовим питанням у даному випадку є визначення (і теоретичне, і практичне) вартості, її співвідношення з грошима і ціною. Рух грошей здійснюється в рамках грошової системи.

Грошова система – це встановлена державою форма організації грошового обороту в країні.

Грошова система складається історично, її зміст і структурні елементи відображають досягнутий соціально-економічний рівень розвитку країни. Вона є складовим елементом господарського механізму і регулюється законами, встановленими державою.

Кредит (від лат. "creditum" - позика, борг, "credere" - вірю)

як економічна категорія виражає відносини між людьми з приводу позики грошей на умовах обов'язкового повернення їх у певний строк з оплатою у вигляді відсотка. Юридична або фізична особа, яка видала гроші в борг, є кредитором, а котра отримала - позичальником. У процесі руху позики між кредитором і позичальником складаються певні економічні відносини.

Принципи кредитування:

- I. Поворотність кредиту витікає з самої суті позичкового капіталу.
- II. Платність. За отримання грошей у позику необхідно платити позичковий відсоток.
- III. Цільовий характер кредиту. Банк ніколи не видає кредит, якщо не знає на що будуть витрачені гроші.
- IV. Строковість. Кредити видаються на конкретні строки, після закінчення яких вони мають бути повернені.
- V. Матеріальна забезпеченість кредиту. Сума кредиту не може перевищувати вартість майна позичальника.

Кредитні відносини є дуже різноманітні. Тому вони проявляються в різних конкретних формах. Розрізняють такі форми кредиту.

I. Комерційний кредит надається одними фірмами іншим у товарній формі з відстрочкою платежу.

II. Банківський кредит надається банками й іншими кредитними установами підприємцям у вигляді грошових позик.

III. Державний кредит надається населенням країни своєму уряду (державі) шляхом купівлі державних облігацій внутрішньої позики.

IV. Споживчий кредит надається фізичним особам на придбання товарів тривалого використання (меблі, автомашини, побутова техніка).

V. Міжнародний кредит надається країнами одна одній в грошовій, товарній, валютній формах на умовах поворотності, строковості і платності та цільового характеру.

VI. Іпотечний кредит надається у вигляді довгострокових позик банками під заставу нерухомості для купівлі або будівництва житла, купівлі землі, потреб господарювання тощо.

VII. Міжгосподарський кредит надається одним суб'єктом господарювання іншому і включає комерційний кредит, дебіторсько-кредиторську заборгованість та ін.

Банківська система України започаткована після прийняття Верховною Радою України у березні 1991 року Закону України «Про банки і банківську діяльність». Вона є дворівневою і складається з Національного банку України та банків різних видів і форм власності.

Банк - юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до Державного реєстру банків.

Національний банк України є центральним банком, який проводить єдину державну грошово-кредитну політику з метою забезпечення стабільності національної грошової одиниці.

Комерційні банки - це особливе кредитно-фінансове підприємство, яке здійснює основні базові функції та різноманітні операції, в процесі виконання яких, а також з приводу привласнення наявних у нього активів, акумулювання депозитів та ін., виникає певна сукупність відносин економічної власності між різними економічними суб'єктами з метою максимального привласнення прибутків.

Завдання на самостійну роботу:

1. Написати есе на тему: Навіщо державі втручатись в економіку.
2. Підготуватись до дискусії: Моделі (теорії) державного регулювання економіки.
3. Законспектувати: Функції Національного банку України.

Питання для самоконтролю

1. Що таке ДРЕ?
2. Назвіть етапи розвитку ДРЕ.
3. В яких функціях відображається роль держави в економіці?
4. Чим відрізняється пряме ДРЕ від непрямого?
5. Перерахуйте непрямі методи ДРЕ.
6. Охарактеризуйте короткострокове та довгострокове ДРЕ.
7. Поясніть, чим відрізняються теорії класичної школи від кейнсіанства.
8. Розкрийте зміст теорії неокласичного або неоконсервативного напрямку.
9. Що ви розумієте під "неокласичним синтезом"?
10. Яку роль відіграють служби ОВС України в забезпеченні функціонування системи державного регулювання економіки?

Література в бібліотеці:

- Економічна природа міжнародних злочинів: Навч. посібник / Кол.авт.: О.М. Бандурка, К.Я Петрова, О.В. Носова, В.І. Удодова, Н.В. Дзюба. – Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2005. – 296 с.
- Економічна теорія в схемах і таблицях: Навч. посібник / За заг. ред. проф. Петрової К.Я. – Харків: Вид-во Нац. ун-т внутр. справ, 2004. – 332 с.
- Економічна теорія: Політекономія. Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. - К.: “Знання-Прес”, 2007. – 719 с.
- Макроекономіка. Навч. посібник / За заг. ред. проф. Носової О.В. – Х.: Вид-во Харків. нац. ун-ту внутр. справ, 2008. – 254 с. (Лист МОН України від 18.02.2008 № 14/18 – Г – 438).
- Міжнародна економіка : навч. посіб. / О. В. Носова [та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. В. Носової ; Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі. - Х. : ХДУХТ, С. 322
- Мікроекономіка [Текст] : навч. посіб. / [О.В. Носова, К.Я. Петрова, Н. Г. Ушакова та ін.] ; за заг. ред. О.В. Носової ; Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі . - Х. : [ХДУХТ], 2010. - 200 с.

Дякую за увагу!